

Cmentarzysko z okresu rzymskiego w Kopkach powiat Nisko¹ oraz osada z tego samego okresu w Koziarni powiat Leżajsk

Z inicjatywy i funduszków Konserwatora Zabytków Archeologicznych w Rzeszowie mgr K. Męskwy² podjęto prace na terenie badanego przez Rudolfa Jamkę w 1929 r. cmentarzyska ciałopalnego z II i III w. n. e. w Kopkach pow. Nisko. Wykopano 11 rowów kontrolnych o łącznej powierzchni 125 m² na terenie wyeksplorowanego cmentarzyska i okolicy — z wynikiem negatywnym.

Kilka dni przed rozpoczęciem badań w Kopkach (1. IX. 1963 r.) doszło do odkrycia nowego stanowiska z okresu rzymskiego w Koziarni — Kolonii grom. Tarnogóra pow. Leżajsk. Jest to osada chronologicznie zbliżona do cmentarzyska w Kopkach, położona w oddaleniu od niego w linii prostej ok. 2 km w kierunku płd.-wsch. Odkrycia w czasie badań powierzchniowych dokonali studenci: Z. Kapera i W. Kapera. Oni też działając z ramienia KZA rozpoczęli na tym stanowisku prace sondażowe, wykopując trzy rowy kontrolne o łącznej powierzchni 13,5 m², natrafili i częściowo odsłoniли jamę nr 1.

5. IX. 1963 r. prace przejęła autorka sprawozdania, jako rysownik współpracował student historii WSP w Krakowie J. Barłowski.

Stanowisko położone jest na cyploatym wzniesieniu kształtu podkowiastego nad dawnym zalewem Sanu, 750 m. na wschód od 1,6 km szosy Kopki — Leżajsk (licząc od skrzyżowania w Kopkach), po prawej stronie leśnej drogi prowadzącej do Koziarni. Kilkadziesiąt metrów przed stanowiskiem znajduje się gajówka. Pole orne na którym odkryto osadę należy do Leśnictwa Państwowego w Kopkach, a dzierżawione jest obecnie przez gajowego A. Kozuba, który osobiście zameldował przebywającej w Kopkach ekspedycji archeologicznej o znalezieniu skorup podczas orki.

Przebadano powierzchnię 66 m², w tym wyeksplorowano w całości dwie jamy nr 1 i 2, jamę nr 3 przebadano w części, uchwycono górne partie fragmentów trzech dalszych jam, które pozostawiono do eksploracji w przyszłości.

¹ R. Jamka; Cmentarzysko w Kopkach (pow. niski) na tle okresu rzymskiego w Małopolsce Zachodniej. Przegląd Archeologiczny T. V. z. 1 Poznań Rok 1933—1934 s. 23—62.

² W tym miejscu chciałabym złożyć mgr K. Męskwie serdeczne podziękowanie za wydatną pomoc w organizowaniu badań.

Jama nr 1 zaznaczyła się niewyraźnie (zmieszana częściowo z warstwą kulturową oraz od N połączona z jamą nr 3) na poziomie 30 cm. Na tym poziomie występują trzy niewielkie okrągłe skupiska kamieni, skorup i polepy o średnicach od 15 do 30 cm. Na głęb. 40 cm jama odcina się wyraźnie na tle piaszczystego calca i oddziela od jamy nr 3 tworząc kształt owalny. Jej wymiary na głęb. 40 cm wynoszą: 500x420 cm, głęb. 80 cm. Zawartość jamy nie była bogata ani różnorodna (kilkadziesiąt skorup, kilkanaście kości zwierzęcych, dłuto żelazne, mała żelazna obręcz, fragment gładzika kamiennego, grudki polepy).

Na południe od jamy nr 1 znajdowała się równolegle do niej położona jama nr 2, której kształt przypomina nieregularny prostokąt (ryc. 1) o wymiarach: 335x460 cm. Jama sięgała do głęb. 75 cm. Na poziomie 35 cm odsłonięto w południowo-wschodnim rogu jamy rozwleczone przez orkę palenisko, tworzące kształt kąta lekko rozwartego o ramionach długości 140 i 110 cm. W palenisku znajdowała się duża ilość żużla żelaznego, szlaki szklanej, polepy, kilka skorup naczyń glinianych i kilka kości zwierzęcych. Pod tą warstwą twardą były drobne kawałki polepy, trochę kości, a na głębokości 60 cm obok paleniska — węgiel drzewny. Wypełnisko jamy obok paleniska miało barwę intensywnie czarną, w dalszych partiach brązową.

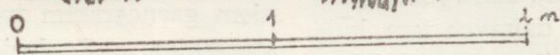
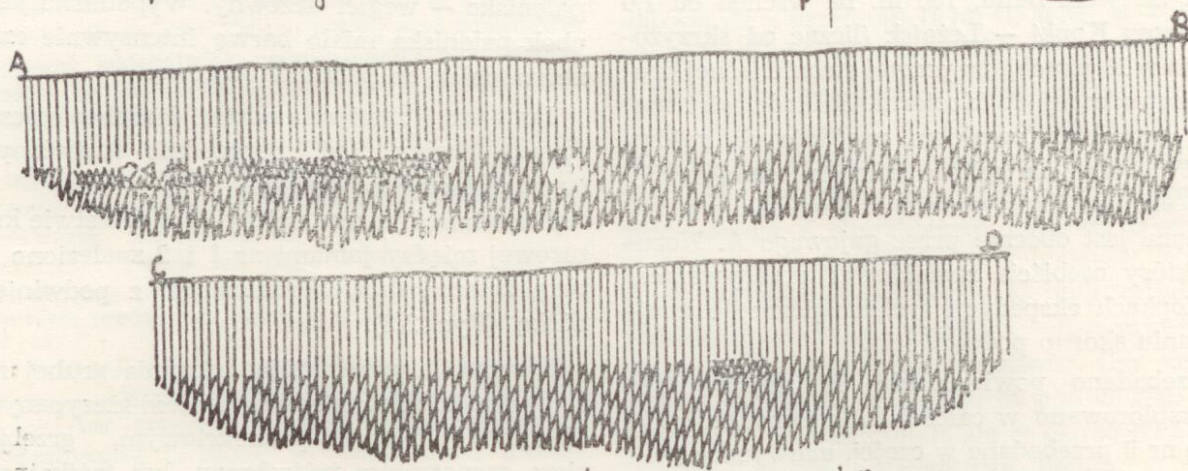
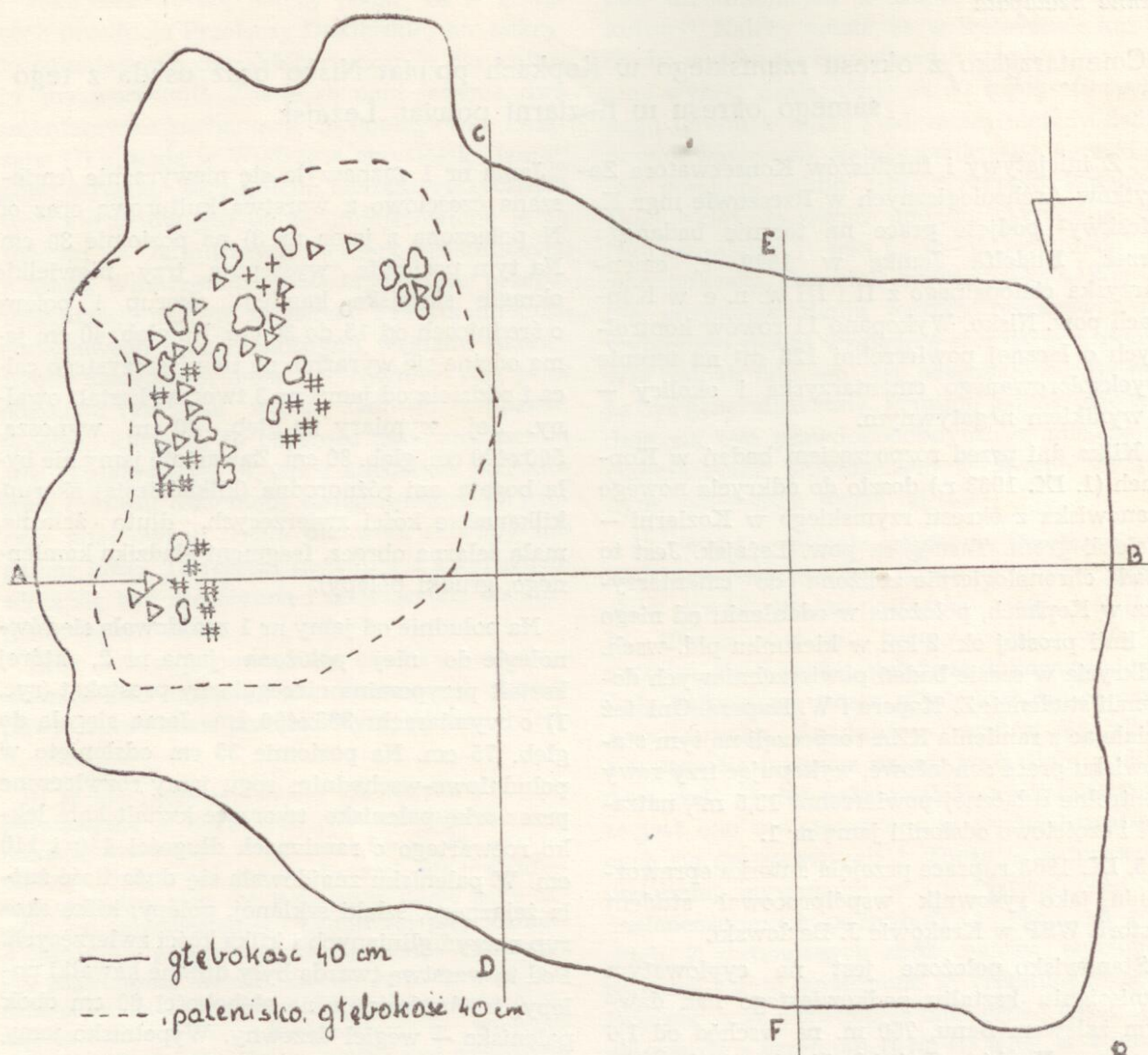
Jama nr 3 zawierała materiał archeologiczny jeszcze uboższy od poprzednio omawianych i nie zasługuje na uwagę.

Wspomnieć jeszcze należy, iż w warstwie kulturowej między jamami nr 1 i 2 znaleziono fibulę żelazną dużych rozmiarów z podwiniętą nóżką (Ryc. 2/3).

Z ceramiki przeważają naczynia grubej roboty, rzadko zdobione ornamentem szczypanym, (Ryc. 2/2), dołkowo-paznokciowym, grzebie-niem garncarskim trójzębnym, lub trójkątnym stępelkiem. Znaleziono bardzo mało skorup naczyń czarnych, lśniących, fragmenty ceramiki „siwej” wystąpiły w kilku egzemplarzach (Ryc. 2/1).

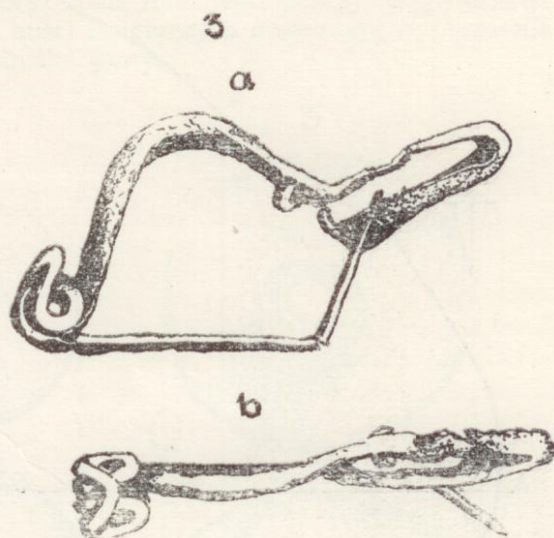
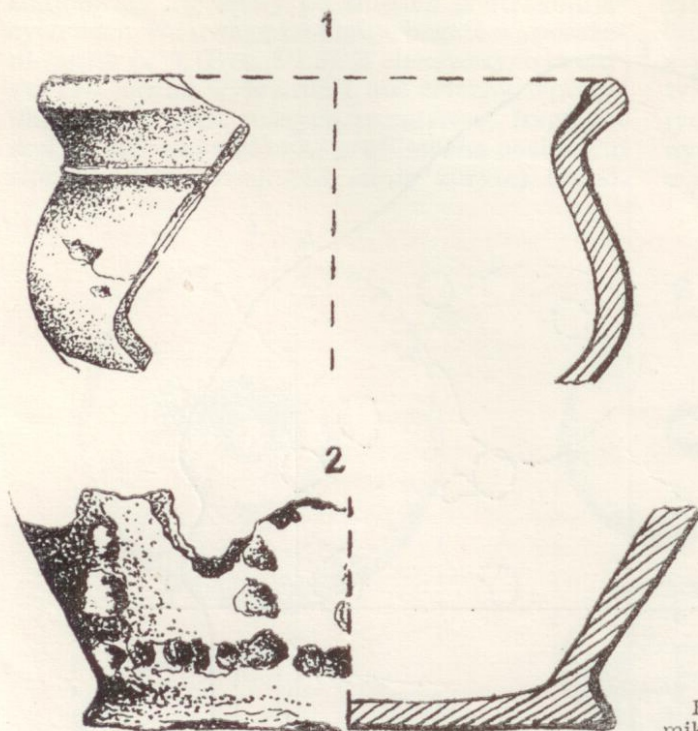
Duża ilość żużla żelaznego świadczyć może o miejscowej produkcji żelaza, tymbardziej, że w najbliższej okolicy znajdują się pokłady rudy darniowej.

Na podstawie dotychczasowych badań trud-

humus	ceramika.	
ziemia brunatna	kości	żużel
ziemia czarna	polepa	

Ryc. 1. Kozłarnia pow. Leżajsk, stan. 1. Plan i profile jamy 2.

Ryc. 2. Koziarnia pow. Leżajsk Jama 2 (1—2 ceramika 1/2 w. n.), Ar II Cw. C dz. a (3 fibula żelazna w. n.).
Rys. B. Sierżęga

no pokusić się o analizę, czy uogólnienia. Odkryta ceramika i fibula pozwalają datować stanowisko na środkowy okres rzymski.

Badania powierzchniowe sąsiedniego terenu dały w rezultacie odkrycie nowego stanowiska nr 3 położonego w odległości ok. 150 m na N-W od stan. nr 1, ok. 100 m od gajówki, „na Wale”

— brzegu dawnego rozlewiska Sanu, w lesie państwowym. Odkryto kilka fragmentów naczyń prawdopodobnie neolitycznych i odłupek obsydianu.

Dnia 18 września przerwano badania, a eksponaty złożono w Muzeum Okręgowym w Rzeszowie.

Anna Szalapatą

Badania archeologiczne osady z okresu rzymskiego w Otałęży powiat Mielec¹

W okresie od 10 czerwca do 3 lipca 1963 roku kontynuowano rozpoczęte w roku ubiegłym ratownicze prace wykopaliskowe na osadzie rzymskiej z II — IV wieku w Otałęży pow. Mielec z funduszków Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków Archeologicznych w Rzeszowie mgr K. Moskwy. W badaniach oprócz autorki sprawozdania udział wzięli: Jan Martuszeński — absolwent archeologii Uniwersytetu Poznańskiego, Halina Malinowska — studentka archeologii Uniwersytetu Poznańskiego oraz rysownicy; Barbara Sierżęga i Anna Cwiek — pracownice Muzeum Okręgowego w Rzeszowie. Przebada-no cały teren osady najbardziej narażony na zniszczenie przez wywóz piasku, co wraz z osiemnastoma rowami kontrolnymi zajmuje

teren ok. 5 arów powierzchni. Pozostał jeszcze do przebadania sąsiadujący od strony północnej i południowej teren użytkowany na potrzeby rolnictwa. Kopanie osiemnastu rowów kontrolnych miało na celu uchwycenie zasięgu osady od strony południowej i wschodniej, oraz przebadanie całego wytyczonego do najpilniejszych ratowniczych prac odcinka osady.

W pierwszym stadium prac dokończono eksploracji jamy nr 6 przebadanej częściowo w roku ubiegłym. W jej wypełnisku znaleziono oprócz wielu fragmentów naczyń glinianych żelazny nóż jednostronny zachowany w całości.

Od strony zachodniej z jamą nr 6 sąsiadowała połączona z nią w górnych partiach owalna jama nr 7 o wymiarach: 750x520 cm, głęb. 160 cm. (Ryc. 1). Wymiary: podłużny i poprzeczny podane wyżej odnoszą się do poziomu na głębokości 80 cm. W dolnych partiach jama miała mniejsze rozmiary. Pod nią w dość regularnym układzie wzdłuż wewnętrznej strony ścian były ślady po słupach o średnicy średnio 40 cm sięgające do głębokości 210 cm. Również na środku jamy

¹ Anna Szalapatą: Tymczasowe sprawozdanie z badań ratowniczych na osadzie rzymskiej w Otałęży pow. Mielec. Sprawozdanie Rzeszowskiego Ośrodka Archeologicznego za rok 1962; Rzeszów 1962 s. 19—21.

² W roku ubiegłym znaleziono haczyk do wędki (patrz tamże).